

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله تک‌نگاشت‌های
الگوی اسلامی ایران پیشرفت

بحران هویت و رسالت خانواده در الگوی اسلامی ایرانی تربیت

مهر ماه ۱۳۹۴

رهبر فرزانه انقلاب اسلامی:

باید در طراحی الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت
بر چهار عرصه‌ی فکر، علم، معنویت و زندگی تکیه شود
که در این میان، موضوع «فکر» بنیانی‌تر از بقیه‌ی عرصه‌ها است

در دیدار اعضای شورای عالی
مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
۱۳۹۱/۱۲/۱۴

سرشناسه : میرخانی، عزت‌السادات، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور : بحران هویت و رسالت خانواده در الگوی اسلامی ایرانی تربیت
مشخصات نشر : تهران: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری : ۸۴ ص: مصور، جدول، نمودار
فروست : سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت: ۳۸.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۱۱-۲۷-۲
وضعیت فهرست نویسی : فیبای مختصر
یادداشت : فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی
است
شناسه افزوده : مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
شماره کتابشناسی ملی : ۳۷۸۰۵۳۷

سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت: بحران هویت و رسالت خانواده در الگوی اسلامی ایرانی تربیت

نگارش: دکتر عزت‌السادات میرخانی (عضو هیات علمی گروه مطالعات زنان دانشگاه تربیت مدرس)

ناشر: نشر الگوی پیشرفت، وابسته به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

نوبت چاپ: اول، مهرماه ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۱۱-۲۷-۲

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

تلفن: ۰۲۱ ۸۸۰۱۴۶۴۸ - ۰۲۱ ۸۸۶۳۴۰۰۸

www.olgou.ir

Email:olgou@olgou.ir

نشانی: تهران، خیابان جلال آل‌احمد، روبه‌روی بیمارستان شریعتی، شماره ۳
تمامی حقوق این اثر متعلق به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است.
مسئولیت دیدگاه‌های بیان‌شده در این تک‌نگاشت بر عهده مؤلفان محترم است.

پیشگفتار

تعیین مبانی، ارکان، چارچوب و مسیر پیشرفت کشور در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران باید با مشارکت گسترده و حضور همه جانبه دانشمندان، محققان، نخبگان دانشگاهی و حوزوی و جوانان این مرز و بوم صورت گیرد. به گواه تاریخ و تجارب گذشته، پیشرفتی همه جانبه و پایدار خواهد بود که مبانی اسلامی و اقتضائات ایرانی در آن توأمان مورد توجه باشد.

اینک مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در آستانه اتمام سه سال تلاش‌های علمی، تخصصی و فکری درباره پیشرفت اسلامی ایرانی، برگزاری نشست‌های علمی و تخصصی، تاسیس اندیشکده‌های مرکز، انتشار صدها مقاله ارزشمند و تهیه نقشه راه تدوین الگو و انجام برخی از مراحل آن، در نظر دارد با هدف تولید دانش و گسترش و تعمیق ادبیات موضوعی در حوزه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، آثاری را به صورت تک‌نگاشت‌های علمی فاخر منتشر نماید. تک‌نگاشت نوشتاری تخصصی و نیمه مبسوط است که توسط یک پژوهشگر خبره در یک موضوع خاص نگاشته می‌شود. تک‌نگاشت از نظر حجم و محتوا حد فاصل مقاله و کتاب است و نویسنده با پردازش و تحلیل یافته‌ها و مطالعات تخصصی پیشین و افزودن یافته‌های پژوهشی جدید خود و تحلیل جامع و منسجم آنها افق‌های تازه‌ای را در زمینه مورد بررسی می‌گشاید.

سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که در مجلدات مختلف منتشر می‌شوند، حاصل تلاش جمعی از استادان، اندیشمندان و محققان دانشگاهی و حوزوی است که مراحل مختلف نگارش، ارزیابی، ویراستاری، تدوین و انتشار را با نظارت متخصصان و اهل فن گذرانده است و در اختیار صاحب‌نظران قرار می‌گیرد. در پایان از مساعدت‌ها و تلاش‌های ارزنده نویسندگان تک‌نگاشت‌ها و داوران و مراکز مختلف علمی و پژوهشی که ما را در تهیه، تدوین و انتشار این سلسله یاری رسانند، تقدیر و تشکر می‌شود. امید است این محتوای علمی بتواند افق‌های نو و روشنی را در پیش چشم متخصصان دانشگاهی و حوزوی بگشاید و هر روز در طی مسیر تدوین و تحقق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت گام‌های بلندتر و استوارتری برداشته شود.

فهرست

۹.....	مقدمه.....
۱۱.....	پیش‌گفتار.....
۱۳.....	چالش‌های مفهومی معاصر و تاثیر آن در نظام تربیت.....
۱۵.....	مفهوم خانواده از دیدگاه تطبیقی میان تفکر جامعه‌شناسی و اندیشه دینی.....
۱۷.....	تامل در مفهوم خانواده در آیات قرآن کریم.....
۱۹.....	ادب و آداب ورود به حریم خانه و ضرورت آن در فرهنگ اسلامی.....
۲۱.....	ضرورت رعایت حق تدین در ابعاد حیات انسان.....
۲۲.....	مفهوم تربیت و فلسفه آن از منظر قانونگذار اسلامی.....
۲۳.....	جایگاه سلامت نسل در مقاصد و غایات شریعت.....
۲۵.....	جایگاه تئوری مقاصد شریعت در تفکر مذاهب اسلامی.....
۲۸.....	مفهوم هویت، شخصیت، وضعیت و اقسام و آثار حقوقی آن.....
۲۹.....	تقسیمات هویت و نقش هویت دینی.....
۳۰.....	نقش تمهیدات تربیتی در مسئولیت‌پذیری.....
۳۱.....	وضعیت و اهلیت در اندیشه حقوقدانان.....
۳۲.....	نقش وراثت در شکل دهی به هویت دینی.....
۳۴.....	اقسام تربیت در اسلام و تاثیر آن در نهادینه‌سازی عبودیت.....
۳۶.....	نقش تربیت دینی در هویت بخشی تدریجی به رشد عقلی.....
۳۸.....	ارتباط بلوغ جنسی و تحولات عقلی در انسان.....
۴۰.....	بحران مساله کودک انگاری انسانها در عصر کنونی.....
۴۲.....	سبک‌شناسی تربیت تدریجی در آیات مرتبط با منش انبیا.....
۴۲.....	نگاهی به سلوک تربیتی ابراهیم (ع) در آیات.....
۴۵.....	نگاهی به روش تربیتی لقمان.....
۴۶.....	تعامل عقل و شرع در متون اسلامی و تاثیر آن بر رشد جامع انسان.....
۴۹.....	اهمیت ورزشی بر رشد عقلی در مستندات اندیشمندان شیعی.....
۵۳.....	مشروعیت عبادات اطفال و مسئولیت کاهش یافته آنان در اسلام.....
۵۶.....	اندیشه فقیهان در مشروعیت عبادات اطفال.....
۵۸.....	ترتیب حکم وضعی بر فعل اطفال و مسئولیت زایی در خانواده.....
۶۱.....	نگاهی به مسئولیت والدین و جایگاه ریشه‌ای مادر در آیات.....
۶۵.....	نگاهی به گستره مسئولیت والدین در روایات.....

۶۷نگاهی به گستره مسئولیت والدین در اندیشه فقیهان
۶۸میزان دخالت حاکم در امر تعلیم و تربیت
۷۰کاربردی سازی اسلوب تربیت در الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت
۷۹خلاصه و نتایج تک نگاشت
۸۲منابع

چکیده

از عمده ترین عوامل تخریب فکر و فرهنگ در عصر کنونی، سلب هویت دینی و عزت ملی و استقلال فکری از ملت‌هاست. از سوی دیگر مقابله با سلامت نسل و توسعه مشروع آن در زمره اهداف کلان در جنگ نرم است. همچنانکه تعارض آشکار میان نیازهای ذاتی و فطری انسان چون امنیت برپایه ایمان و موانست براساس اخوت، با مختصات حاکم بر این عصر چون بحران معنویت، فقدان هویت، تخریب حریم انس و مودت، پیچیدگی و بن بستها در امر تربیت، دلیلی بر این مدعا است.

تامل در امور مذکور هر اندیشمندی را در نظام اسلامی به حرکتی فعال فرا می‌خواند. زیرا به رغم غنای فرهنگ دینی و ملی، بی توجهی به این مسائل نه تنها تغلیب فرهنگ بیگانه را به همراه دارد؛ که موجبات واژگونی بنیان تربیت، سلب هویت، بی توجهی در پذیرش مسئولیت، سستی نظام خانواده و بی رغبتی به ارزشهای بومی و ملی است. از طرفی بحران تبدیل خاستگاه رشد انسانی، از حریم خصوصی و کانون امن خانه و خانواده به نهادهای عمومی در سبک جدید زندگی و واگذاری امرتعلیم و تربیت فرزندان به مربیان بیرونی، با نگرشهای متفاوت، از آسیب‌های جدی دیگر پیش‌روی برای نسل آتی است. اینجاست که تاملات جدی تری در نظام تعلیم و تعلم بر بنیان‌های دینی و ملی و متناسب با نیازها و شرایط فعلی ضروری است.

در تفکر توحیدی که تزکیه بنیان تعلیم است، تربیت و رشد ملکات با نهادینه سازی ارزشها در وجود آدمی میسر است و تحقق این امر زمانی است که این مختصات با ضمیر و ذاتیات او عجین گردد؛ تا خاستگاه بروز و ظهور رفتار به هنجار و عمل احسن در انسان گردد. تحقق این غایت در گرو ارتقاء بنیان خانواده و هدفمند سازی اسلوب تربیت است. بنابراین تنظیم و ترسیم مقومات حیات طیبه از لوازم ضرور در برنامه ریزی نظام اسلامی است.

براین اساس ضرورت اتخاذ تدابیر سنجیده و برنامه ریزی خرد و کلان در عرصه فرهنگ سازی و مداومت بر آن، تلاش بر تحکیم خانواده و ترغیب بر تشکیل آن، کاربردی سازی روش‌های تدریجی تربیت، بهره‌وری تام و جامع از اسلوب تربیت اسلامی از مهمات در طراحی الگوی ایرانی اسلامی است.

در این نوشتار، اهداف فوق، در قالب عناوین ذیل، ترسیم و تنظیم شده است:

چالش‌های مفهومی معاصر و تاثیر آن بر اختلال در تربیت
بررسی مفهوم خانواده در رویکردی تطبیقی، میان متفکرین علوم اجتماعی و اندیشمندان اسلامی

ادب و آداب ورود به حریم خانه و ضرورت آن در فرهنگ اسلامی.

مفهوم تربیت و فلسفه آن از منظر قانونگذاری اسلامی

جایگاه سلامت نسل در مقاصد و غایات شریعت در نگرش سیستمی قانونگذار اسلامی.

مفهوم، (هویت) و (شخصیت) تقسیمات آن و آثار حقیقی و حقوقی آن.

نقش وراثت در شکل‌دهی به هویت دینی

اقسام تربیت در اسلام و تأثیر آن بر نهادینه‌سازی عبودیت

نقش تربیت دینی در هویت‌بخشی به رشد عقلی.

ارتباط بلوغ جنسی و تحولات عقلی در انسان.

بحران مسأله کودک‌انگاری انسان‌ها در عصر کنونی

سبک‌شناسی تربیت تدریجی در آیات مرتبط با منش انبیا.

تعامل عقل و شرع در متون اسلامی و تأثیر آن بر رشد جامع انسان.

اهمیت‌ورزی بر رشد عقلی در مستندات اندیشمندان شیعی.

مشروعیت عبادت اطفال و مسئولیت کاهش یافته آنان در اسلام.

مشروعیت عبادات اطفال در اندیشه فقیهان.

ترتیب حکم وضعی بر افعال اطفال و مسئولیت‌زایی در اعضای خانواده

مسئولیت والدین و جایگاه ریشه‌ای مادر در آیات و روایات.

میزان اختیارات و دخالت حاکم در امر تربیت و تعلیم اسلامی.

کاربردی سازی اسلوب تربیت در الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت.